

Fysioterapi 2023, 5 oktober
Sektionsutbildning Rehabilitering och pediatrik
 Öka kunskapen inom rehabilitering och pediatrik, obesitas – autism – positionering

EBH-rapport

Positionering som intervention

för barn, unga och vuxna med neuromuskuloskeletala
och rörelserelaterade funktionsnedsättningar

Gunilla Berndtsson	<i>Arbetsterapeut</i>	Region Västmanland
Jessica Söderborg	<i>Fysioterapeut</i>	Region Kalmar län
Kerstin Arph Hammargren	<i>Fysioterapeut</i>	Region Skåne
Maria Rosengren	<i>Sjukgymnast</i>	Region Skåne
Mats Nilhage	<i>Arbetsterapeut</i>	Region Sörmland
Tiina Saarela Holmberg	<i>Sjukgymnast</i>	Region Uppsala
Katarina Lauruschkus (handledare)	<i>Dr.med.vet.</i>	Region Skåne

1

Hjälpmedel,
ortopedtekniska
hjälpmedel eller
andra positionerande
produkter

Information eller
utbildning

EBH-rapport

Positionering som intervention

för barn, unga och vuxna med neuromuskuloskeletala
och rörelserelaterade funktionsnedsättningar

Planerad insats
involverande alla
aktiviteter eller
interventioner som
påverkar en persons
kroppshållning,
position och funktion

Gunilla Berndtsson	<i>Arbetsterapeut</i>	Region Västmanland
Jessica Söderborg	<i>Fysioterapeut</i>	Region Kalmar län
Kerstin Arph Hammargren	<i>Fysioterapeut</i>	Region Skåne
Maria Rosengren	<i>Sjukgymnast</i>	Region Skåne
Mats Nilhage	<i>Arbetsterapeut</i>	Region Sörmland
Tiina Saarela Holmberg	<i>Sjukgymnast</i>	Region Uppsala
Katarina Lauruschkus (handledare)	<i>Dr.med.vet.</i>	Region Skåne

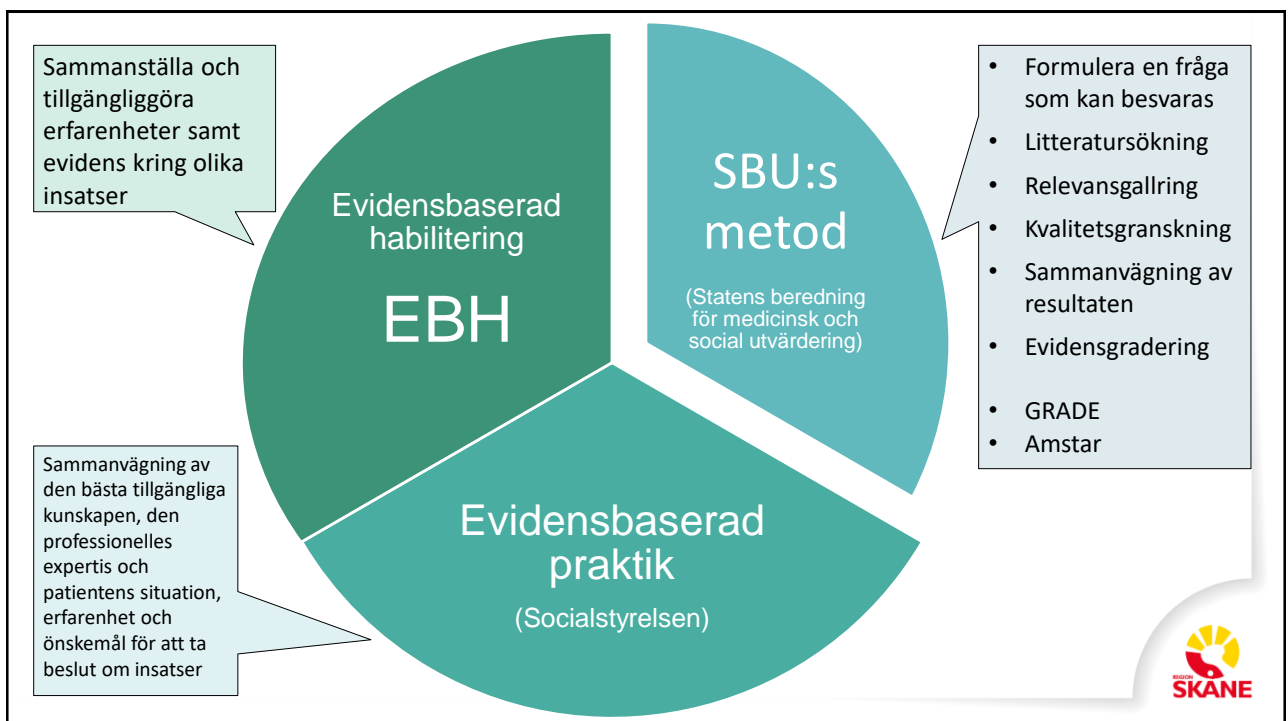
2

Syftet

- beskriva bästa tillgängliga evidens för positionering som intervention
- ge behandlingsrekommendationer på basis av genomgången litteratur och erfarenhetsbaserade kunskaper

3

4

Frågeställning enligt PICO

Population, **I**ntervention, **C**ontrol/jämförelsealternativet och **O**utcome/utfallsmått

Population	Intervention	Jämförelse	Utfallsmått
Barn och vuxna Neuromuskuloskeletala funktionsnedsättningar med reducerad rörelseförmåga som cerebral pares ryggmärgsbräck muskelsjukdomar olika syndrom förvärvad/traumatisk hjärnskada traumatisk ryggmärgsskada	Positionering i liggande, sittande, stående med hjälp av liggskäl, liggsystem, kuddar, liggställningar formgjuten sits, sittskäl, sittsystem, rullstolar, ortoser även korsett, ståhjälpmiddel ståskäl	Annan behandling Standardbehandling	Kroppsstruktur (kontraktur, felställning, skolios, höftlateralisering, bentäthet) Kroppsfunction (ledrörlighet, tonus, smärta, cirkulation, tryck, trycksår, andning, sömn, muskelfunktion) Aktivitet/delaktighet (sitta, ligga, stå, personlig vård som äta) Livskvalitet, omvårdnad

5

Antal artiklar som inkluderats i studien

Liggande (n = 20)

Systematiska översikter (n = 11)

Originalartiklar (n = 9)

Sittande (n = 25)

Systematiska översikter (n = 2)

Originalartiklar (n = 23)

Stående (n = 18)

Systematiska översikter (n = 4)

Originalartiklar (n = 14)

Totalt (n = 63)

Systematiska översikter (n = 17), Originalartiklar (n = 46)

Antal artiklar
identifierade vid initial
databassökning:
Liggande (n = 754)
Sittande (n = 781)
Stående (n = 572)

Antal artiklar som inkluderats
från referenslistor eller andra
externa källor:
Liggande (n = 32)
Sittande (n = 27)
Stående (n = 10)

Antal artiklar som
lästs i fulltext för
kvalitetsgranskning:
Liggande (n = 41)
Sittande (n = 66)
Stående (n = 19)

6

Resultat utifrån ICF-kategorier

b Kroppsfunktioner

- b1 Psykiska funktioner
- b2 Sinnesfunktioner och smärta
- b4 Hjärt- och kärlfunktioner, blodbildnings-, immunsystems- och andningsfunktioner
- b5 Matsmältnings- och ämnesomsättningsfunktioner och endokrina funktioner
- **b7 Neuromuskuloskeletala och rörelserelaterade funktioner**
- b8 Funktioner i huden och därmed relaterade strukturer i huden

s Kroppstruktur/-Strukturer som sammanhänger med rörelse

- s750, i nedre extremitet, s7600 struktur i ryggrad

d Aktiviteter och delaktighet

- d5 Personlig vård
- d8 Viktiga livsområden

e Omgivningsfaktorer

- e3 Personligt stöd och personliga relationer

- Sömnfunktioner
- Övergripande psykiska funktioner
- Smärta
- Andningsfunktioner
- Matsmältningsfunktioner
- **Funktioner i leder och skelett**
- **Rörelsefunktioner**
- Funktioner i huden (trycksår)
- Bentäthet i nedre extremitet och ryggrad
- Personlig vård (ADL)
- Personligt stöd och personliga relationer
- Livskvalitet

7

Rekommendationer

Rekommendationerna är baserade på evidens och erfarenhetsbaserad kunskap och ges i enlighet med GRADE utifrån begreppen

- **Stark rekommendation att använda**
- **Svag rekommendation att använda**
- **Svag rekommendation att inte använda**
- **Stark rekommendation att inte använda**
- **Ingen rekommendation kan ges** (underlaget är otillräckligt)

8

Generella rekommendationer

24-timmarsanalys

- Antal timmar i liggande, sittande och stående?
- Obehag, tryck, smärta eller komfort i olika positioner?
- Sömn-, andnings och/eller nutritionssvårigheter?
- Aktivitet vid förflyttningar?
- Kommunikation och preferenser?
- Positioneringshjälpmedel?
- Planerade och genomförda behandlingar och operationer?

Analys av utmaningar och möjligheter för positionering

- Observation och manuell undersökning i liggande, sittande och stående, med och utan positioneringshjälpmedel
- Bedömning av ledrörlighet, tonus och asymmetrier
- Bedömning av omgivningsfaktorer som miljö och nätverk
- Bedömning av patientens motivation för interventionen

Principer för 24-timmarspositionering

- Utgå från bäckenet
- Använd tyngdkraften för stabilitet
- Identifiera riktningen på lutningar och rotationer, ge adekvat stöd
- Korrigera flexibla asymmetrier och kompensera för fixerade felställningar
- Analysera tryck och vikt bärande ytor
- Sätt individuella och mätbara mål
- Utvärdera effekten med valida och reliabla bedömningsinstrument
- Utbilda nätverk och personal i 24-timmarspositionering

9

Specifika rekommendationer för liggande

Do it	<ul style="list-style-type: none"> • Positionering för att minska risk för trycksår <ul style="list-style-type: none"> ➤ Individuellt anpassade råd och utrustning krävs
Probably do it	<ul style="list-style-type: none"> • Positionering nattetid för förbättrad sömn • Positionering nattetid för minskad smärta • Positionering nattetid för att öka höftens ledrörlighet och minska graden av höftmigration
Probably don't do it	Worth it line
Don't do it	

10

Specifika rekommendationer för positionerat sittande

Do it	<ul style="list-style-type: none"> • Användning av korsett för att få en stabiliserande effekt på skolios hos barn och unga med CP GMFCS IV-V med måttlig till svår skolios • Individuellt stabilt anpassat sittande tillsammans med en framåttilning av understödsytan under arm-handaktivitet => förbättrad postural kontroll med förbättrad arm- och handfunktion för barn och unga vuxna med bilateral spastisk CP GMFCS III-V • Användning av korsett för en stabilare position i sittandet, för barn och unga med CP GMFCS IV-V => förbättrad huvudkontroll samt arm- och handfunktion
Probably do it	<ul style="list-style-type: none"> • Anpassat sittande för förbättrad förmåga att bibehålla fokus över tid och att utveckla kognitiva förmågor • Positionerat sittande för att underlätta andningsfunktionen • Användning av fyrpunktsbälte för en uppnå en stabil bäckenposition • Positionerat stöd i bäcken och bål för symmetri och stabilitet. En individuell analys om stödets placering och antalet stödpunkter behövs • Användning av höft- eller bäckenstöd, i de fall medialt knästöd används, för att minska risken av subluxation i höfterna • Positionerande stöd i bäcken och bål för förbättrad arm- och handfunktion, ökat funktionellt rörelseuttag, huvudkontroll samt postural kontroll • Tryckmätning vid utprovning och anpassning av rullstol för barn och unga med ryggmärgsbräck • Positionerat sittande för att underlätta ADL och för minskat behov av stöd från annan person
Probably don't do it	Worth it line
Don't do it	

11

Specifika rekommendationer för dagligt positionerat stående

Do it	• Ledrörlighet i nedre extremiteterna	60 minuter
Probably do it	• Ökad vakenhet – statiskt eller dynamiskt positionerat stående	30 minuter
	• Smärtlindring i mag- och tarmsystemet	45-60 minuter
	• Förbättrade matsmältningsfunktioner	45-60 minuter
	• Höftmigration , abducerat stående hos barn med CP upp till 10 års ålder	60 minuter
	• Spasticitet i nedre extremiteterna	30-45 minuter
	• Motoriska och posturala funktioner	30-45 minuter
	• Bentäthet	60 minuter
	• Tryckavlastning	
	• ADL-aktiviteter genom påverkan på ledrörlighet och spasticitet	60 minuter
• Underlättning av omvårdnad genom ledrörlighet	60 minuter	
Probably don't do it	Worth it line	
Don't do it		

12

Specifika rekommendationer för 24 h

Do it	<ul style="list-style-type: none"> • Bedömning av andningsfunktionen i samband med positionerande interventioner <ul style="list-style-type: none"> ➢ Andningsfunktionen kan påverkas både positivt och negativt i olika positioner under dygnets alla timmar • Positionering och lägesändring för en positiv effekt på andningsfunktioner <ul style="list-style-type: none"> ➢ Positionen i varje läge bör justeras vid behov • Utbildning kring positionering både till personal och anhöriga, liksom långsiktig uppföljning och stöd
Probably do it	<ul style="list-style-type: none"> • Variation mellan positionerat liggande, sittande och stående under dagen för generell smärtlindring • 24-timmarspositionering i abducerat läge för att motverka sublaxation i höftled <ul style="list-style-type: none"> ➢ Bäst effekt om det används i både liggande, sittande och stående, sammanlagt minst 5-6 timmar per dygn, under minst 18 månader • Ändring av positionering och lägesförändringar under dagen <ul style="list-style-type: none"> ➢ Förebygger uppkomsten av trycksår
Probably don't do it	Worth it line
Don't do it	

13

Slutsatser

- Positionering inom alla lägen/grundpositioner och variation mellan lägen/grundpositioner under dygnets alla timmar ska finnas som en naturlig intervention på habiliteringen.
- Det är viktigt att påbörja arbetet med 24-timmarspositionering i tidig ålder.
- Det är viktigt att följa upp 24-timmarspositionering kontinuerligt under hela livet.

Tack för intresset!

Vi hoppas att rapporten bidrar till ett jämlikt arbete med 24-timmarspositionering i Sverige!

[Positionering som intervention för barn unga och vuxna med muskuloskeletala och rörelserelaterade funktionsnedsättningar](#) | Föreningen Habilitering i Sverige

Katarina.lauruschkus@skane.se

14